

25 ANYS SENSE MARIA AURÈLIA CAPMANY

Un quart de segle després de la mort, el 2 d'octubre, d'una de les autores més polièdriques i hiperactives de les lletres catalanes, l'Ara Llegim li dedica un especial per repassar-ne totes les cares, amb un reportatge de l'editor de les obres completes de Capmany, Guillem-Jordi Graells, i els articles de Jordi Coca, Lluïsa Julià, Josep Maria Espinàs, Pilar Godayol, Jordi Carrió i Xavier Febrés

a
llegim

Un llibre per conèixer-la
L'ARA recupera el diàleg entre Maragall i Capmany. El llibre es posa a la venda avui i demà per 6,95 euros



GUILLEM-JORDI GRAELLS
AUTOR I DIRECTOR TEATRAL

Fa vint-i-cinc anys que ens va deixar una de les grans personalitats culturals de la segona meitat del segle passat, una dona d'excepció que va dedicar esforços a nombrosos àmbits, com tanta altra gent de la seva generació, la que havia no únicament de "salvar els mots" –en paraules del seu admirat i estimat Salvador Espriu– sinó també redreçar i reconstruir un país devastat. Nascuda a Barcelona el 1918, Maria Aurèlia Capmany havia estat educada, sobretot a l'Institut-Escola republicà, per a un projecte de futur engrescador i lluminós, que s'havia ensulsiat. A partir del 1939 va caldre arremangar-se i fer tots els papers de l'auca, i ella s'hi va comprometre no per obligació i compromís sinó amb l'entusiasme i la passió que

va posar en totes les facetes de la seva activitat. Com havia dit algun cop, va esdevenir "dona de fer feines" i no se n'avergonyia, ho reivindicava. Aquestes són algunes de les cares de Maria Aurèlia Capmany.

LA FILÒSOFA

Una vocació frustrada que li va permetre conservar l'esperit crític
Amb els anys ho hauria de deixar de banda, però la seva educació universitària la va dur a llicenciar-se en filosofia pura, a ser ajudant de càtedra durant uns anys, a acumular fitxes per a una tesi doctoral, fins que la necessitat la va obligar a gravar vidre i fer altres feines. En conservà, però, un esperit crític, analític i rebel i un domini inusual del pensament clàssic i contemporani.

LA NARRADORA

Crear un univers amb la voluntat d'explicar el país i la gent
La més constant de les seves face-

tes va ser la de novel·lista i contista. A la Maria Aurèlia li agradava explicar històries per explicar-se ella mateixa, la seva gent i el país que li havia tocat. Des dels primers tempteigs en el premi Joanot Martorell fins als projectes que altres dedicacions no li van permetre culminar, una vintena llarga de títols inclouen algunes de les obres més fascinants de la narrativa catalana de postguerra, amb fites cabdals –avui massa oblidades– com *El gust de la pols*, *Un lloc entre els morts*, *Feliçment, jo sóc una dona* o *El jaqué de la democràcia*. Una producció a recuperar, a rellegir, a viure.

LA PEDAGOGA

'Modus vivendi' i missió transmissora
La Capmany va fer classes durant una pila d'anys, primer a l'Institut Albéniz de Badalona o a l'Escola Isabel de Villena, després a l'Esco-

LA MÉS CONSTANT DE LES DIVERSES FACETES DE CAPMANY VA SER LA DE NOVEL·LISTA I CONTISTA





Entre les novel·les de Capmany destaquen 'El gust de la pols' i 'Un lloc entre els morts'.

EFE

la d'Art Dramàtic Adrià Gual. Només caldria adduir el testimoniatge dels seus alumnes per afirmar que era una professora atípica i a contracorrent, amb la gran virtut de saber estimular les ganes de coneixement i d'impulsar els deixebles a fer les seves pròpies descobertes. Una vocació que va prolongar, d'alguna manera, en la seva activíssima faceta de conferenciant, recorrent tot el país per parlar d'història, de literatura, de la dona, del que calgués en cada moment.

LA TRADUCTORA

Una feina mal pagada, però essencial

Durant els anys de la seva dedicació teatral –escassament remunerada– va traduir dotzenes de títols, d'assaig i sobretot de narrativa. Calia modernitzar els referents dels lectors i obrir noves perspectives estètiques i ideològiques. I també traduir –i de vegades adaptar,

anostrar– literatura dramàtica amb la mateixa funció renovadora per a un teatre massa conformista i resclosit.

LA DRAMATURGA

Al servei de la realitat teatral del moment

Aquesta és potser la seva faceta més vinculada a les necessitats de cada col·lectiu o creador que li demanava un text. Sempre estalonada per aquests encàrrecs, va escriure per a treballs finals d'escola, per als exercicis d'interpretació però també dramatitzant algunes de les seves novel·les o creant textos tant de reflexió històrica com per al cabaret o per a aventures del món professional, amb la més absoluta de les disponibilitats i versatilitat. Una faceta que es va emparentar, a mesura que apareixien possibilitats, amb el guionatge per a la ràdio, per al cinema, fins per al còmic, sobre història o sobre la dona.

VA SER UNA INTEL·LECTUAL D'ENORME DIMENSIÓ, GENEROSA I SEMPRE DISPOSADA A ALLÒ QUE SE LI DEMANÉS

LA DONA DE TEATRE

Escriure? Capmany també va actuar, dirigir i gestionar

Un cop ficada en el món escènic, la Capmany hi va fer de tot: de professora, va escriure i traduir, però també va fer d'actriu –incloent-hi algunes curioses incursions al cinema, impagables–, va dirigir espectacles, va signar algun vestuari, coreografia i danses populars apreses del seu pare i és la factòtum dels anys inicials de l'Escola Adrià Gual, de la qual va sortir la gent que va anar creant grups i companyies de teatre independent, en una extensió del moviment al qual ella va continuar vinculada des de la faceta autoral... i també com a espectadora i crítica implacable.

LA FEMINISTA

D'un encàrrec a un paper cabdal

De l'encàrrec editorial de fer un estudi sobre *La dona a Catalunya* en

va sortir una dedicació que la va fer popular i, sobretot, una figura de referència. Centenars de conferències, xerrades i mítings arreu que es van alternar amb la publicació d'articles i nombrosos assaigs sobre el tema, la van fer esdevenir una figura clau del renovat moviment feminista, que ella no va veure mai deslligat de la lluita per la recuperació de les llibertats nacionals i els drets socials, discrepant d'un vessant excloent i sectari.

LA CRÍTICA I ASSAGISTA

Opinar, participar, promoure el debat

Com a persona activa i amb voluntat declarada d'incidència sobre la realitat va escriure moltíssims articles de circumstàncies però també anàlisis crítiques molt madures, i alguns assaigs de gruix sobre tota mena de temes, amb una predilecció especial pels relacionats amb la literatura i la cultura. Sobre la joventut o Salvador Espriu, les lectures quotidianes o Josep Maria Subirachs, les modes –del vestir o literàries– o els envitricolls polítics del final del franquisme, de la Transició i també de més endavant.

LA MEMORIALISTA

Explicar el passat, rebatre la manipulació

La Capmany tenia l'obsessió d'explicar a les noves generacions –i recordar als seus contemporanis, massa oblidadissos– aquell món desaparegut amb la Guerra Civil però també algunes constants de la nostra història, sobretot el paper de la burgesia catalana i les seves nombroses dimissions i traïcions. Totsuda a recordar i denunciar les manipulacions que volien tapar actituds vergonyoses i la falsedat d'atribuir als catalans defectes només d'un sector. La seva bèstia negra va ser Josep Pla.

LA POLÍTICA

Una dedicació tardana i entusiasta

A alguns ens dol les obres de maduresa, narratives però no únicament, que ens vam perdre per la seva decisió d'entrar en política, de la mà d'aquell encantador de serps que va ser Pasqual Maragall, per ser regidora –de Cultura primer, de Publicacions després–, diputada provincial i, de fet, una mena de “senadora” sense càrrec del PSC, quan aquest partit era catalanista i progressista. Va fer política amb el mateix entusiasme que en tots els altres aspectes, però sempre amb ironia sorneguera, la que li feia exclamar a cada ximpleria dels coreligionaris: “Ai, aquests socialistes meus...”.

Maria Aurèlia Capmany va ser una donassa apassionada i apassionant, una intel·lectual d'enorme dimensió, incòmoda per a alguns mandarins –els deixebles dels quals li continuen fent pagar–, una persona generosa i sempre disposada a allò que se li demanés, és a dir, la personalitat fascinant que em va seduir en els meus anys d'estudiant i amb la qual va ser un plaer i un honor –entre tertúlies, riallades, viatges a Tarragona i bons àpats– compartir tantes coses i rebre'n tantes i tan generoses lliçons... de tot i de res. ♦